

Siltala sivuraiteella leimakirveen kera

■ Esko Salminen

Juha Siltala on arvioinut kirjaani *Päättymätön sota 1918. Sisällissota julkisessa sanassa 1917–2007* (Tieteessä tapahtuu 1/2008).

Jo kirjoituksensa alkajaisiksi Siltala heittää esiin oudon väittämän, että olen runtannut Väinö Linnan kanonisoidun käsityksen Suomen sisällissodasta. Ensinnäkin, kuka tai mikä instituutio on peräti kanonisoinut Linnan fiktiivisen, ja jo heti ilmestymisen yhteydessä vuosina 1959–62 voimakasta arvostelua johtavien historioitsijoiden ja lehdistön piirissä herättäneen trilogian *Täällä Pohjantähden alla?* Sen arvostelijoihin lukeutui vuonna 1960 mm. *Suomen Sosialidemokraatti*.

Siltala leimaa minut suorastaan ”Linnan halveksijaksi”. Olen ensinnäkin osoittanut tutkimuksessani Linnan onnistuneen täydellisesti *Tuntemattomassa sotilaassa* jo vuonna 1954 ja lisännyt, että *Tuntemattoman* henkilöistä on tullut Suomelle suorastaan kansallisia symbolihahmoja.

Myös *Pohjantähden* menestyksen olen eri tavoin huomionut. Teokseeni kirjatut ja haastatteluissa tai seminaareissa esittämäni *Pohjantähteä* koskevat kriittiset näkemykset pohjautuvat lähinnä Linnan trilogiaan kohdistuneeseen arvosteluun vuoden 1959 jälkeen. En minä ole tätä ajoittain voimakastakin kritiikkiä kirjaani tai haastatteluihin itse keksinyt. Teoksen saamista arvostelusta olen tietysti vetänyt omat johtopäätökseni.

Kirjani tavoitteeseenhan kuului kartoittaa vuosilta 1917–2007 se kuva, jonka tutkijat, poliitikot, kirjailijat ja toimittajat ovat sisällissodasta esittäneet. Teoksessa on myös useiden kirjoittajien vetämä selkeä johtopäätös, jonka mukaan Urho Kekkosen peräti tieteen akateemikoksi nimitämä Linna on vaikuttanut merkittävästi siihen kuvaan, mikä Suomessa on vuoden 1918 sodasta jälkeenpäin julkisuudessa vallinnut. Varsinkin äärivasemmistolle Linnan trilogia ja koko sisällissota jälkiselvittelyineen muodostui poliittiseksi herkkupalaksi esimerkiksi juuri suomet-

tumisen hankalina vuosina 1960–80.

Kirjassani esiintyy näkemyksiä, joiden mukaan punaisten voitto olisi vienyt Suomelta itsenäisyyden. Sen ovat useat johtavat nykyyhistorioitsijat, esimerkiksi Heikki Ylikangas, Sepo Hentilä tai Matti Klinge, kirjani herättäneen keskustelun yhteydessä myöntäneet (ks. *Helsingin Sanomat* 18.10.2007). Siltala on puolestaan väittänyt arviossaan, että olisin antanut ankaraa kyytiä Heikki Ylikankaalle ja nuoremman polven historioitsijoille Marko Tikalle tai Aapo Roseliukselle, joita todellisuudessa arvostan.

Kirjassani ja Siltalan mainitsemassa *Helsingin Sanomien* haastattelussa (17.10.2007) olen vuotta 1918 koskevasta uudemmassa tutkimuksesta ja kirjallisuudesta todennut, että sisällissotaa koskevaa tutkimusta on tehty paljolti ”hävinneiden ehdoilla”. Samalla laajasti tunnustettu tosiasiassa, jonka mukaan valkoisten voitto pelasti Suomen itsenäisyyden, on jäänyt taka-alalle tai siitä on yllättävällä tavalla jopa kokonaan vaiettu.

Kaikkiaan Siltala on laajassa artikkelissaan heilutellut paikoin melko huolimattomasti leimakirvestään. Esimerkiksi professori Tuomas Forsberg piti sisällissodan seurauksia pitkällä aikavälillä analysoivaa teostani yleisilmeeltään neutraalina (*Ulkopolitiikka* 4/2007). Hän esitti myös kiinnostavan näkemyksen, jonka mukaan suomalaisen kulttuurieliitin kriittinen suhtautuminen ”päättymättömään sotaan” voidaan tulkitta myös teoksen väittämiä vahvistavina.

Kirjassahan on lopulta tutkittu uudesta näkökulmasta vuoden 1918 sotaa pyrkimällä selvittämään se kuva ja ne mielikuvat, jotka sisällissodasta ovat pitkällä aikavälillä – käytännössä nykyaikaan asti – muodostuneet. Tutkimusmetodin ja tavoitteeni liiallinen sivuuttaminen on tietysti johtanut Siltalankin sivuraiteille, jolloin teokseni varsinainen tarkoitus on unohtunut.

Kirjoittaja on journalistiikan emeritusprofessori.